

Olli Kleemola

Veteraanit ja suomalainen yhteiskunta

Vaikuttamistyö, arvostus,
lainsäädäntö ja tuki 1940–2025

Gaudeamus

Copyright © 2025 Olli Kleemola & Gaudeamus

Gaudeamus Oy
www.gaudeamus.fi

Kansi: Pekka Krankka

Etukannen kuvat vasemmalta oikealle: Sotainvalidien Veljesliiton
kuva-arkisto, Suomen Sotaveteraaniliiton kuva-arkisto, Sotainvalidien
Veljesliiton kuva-arkisto; takakannen kuva: Olli Kleemola.

KL 92.7 • UDK 948.0

ISBN 978-952-345-323-4

Painopaikka: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ, Tallinna 2025

SISÄLLYS

JOHDANTO – VETERAANIT SUOMEN HISTORIASSA	11
Tutkimuskysymys, metodiset ratkaisut sekä sijoittuminen tutkimuskenttään	14
Aikaisempi tutkimus ja lähdeaineisto	18
1 VÄLIRAUHAN JA SOTIEN PAINEESSA (1940–1945)	23
Talvisodan veteraanit välirauhan yhteiskunnassa	23
Kilpailu sotilaiden sieluista	27
”Teissä itsessänne asuu se voima” – Sotainvalidien Veljesliiton perustaminen	31
Lakisääteinen ja vapaaehtoinen tuki täydentävät toisiaan	35
Oma apu, paras apu? Järjestöjen toimet veteraanien hyväksi	40
Esikuvana Ässärykmentti	40
Toiminnan rahoittaminen	50
Aatteellinen toiminta ja vaikuttamistyö	53
Rintamalta siviiliin	58
2 VAARAN VUODET JA PAASIKIVEN TASAVALTA (1944–1956)	64
Rintamamiehet jälleenrakennusajan yhteiskunnassa	64
Järjestökenttä uusissa oloissa	73
Aseveliliitto lakkautetaan	73
Sotainvalidien Veljesliitto – lakkautusuhan alta menestyksekkääseen hoitotoimintaan	82
Kaatuneitten omaisten liitto ja Kaatuneiden muistosäätiö	90
Entisten sotilaiden toverikuntien liitto	92
Veljesapu ry	94

Työtä sotainvalideille	96
Maata sen puolustajille!	101
Veteraaneja koskevan lainsäädännön synty ja muotoutuminen	105
Valtio vaikenee – kansalaiset muistavat?	108
Sotien hankala muisto	108
Kirjallinen jatkosota	114
Haavoittumattomat rintamamiehet järjestöä vailla	118

3 JÄRJESTÄYTYMISTÄ JA POLITIIKKA KEKKOSEN SUOMESSA (1957–1980) 125

Rintamamiehet rakennemuutosyhteiskunnassa ja hyvinvointivaltiossa	125
Veteraanit järjestäytyvät	131
Maanhankintayhdistykset organisoitumisen alkuna	131
Asuntoliitosta Sotaveteraaniliitoksi	133
Rintamamiesveteraanien asunto- ja tukiliitto syntyy	136
Sotavangit ry ja naisjärjestöt	138
Rintamanaisten Liitto	140
Järjestäytyneet ja järjestäytymättömät veteraanit sekä erot järjestöjen jäsenkunnissa	141
Yhtenäinen veteraanisukupolvi? Järjestökamppailua ja jakolinjoja	143
Kuka on rintamamies?	143
Pyrkimyksiä yhteistyöhön ja kiistojen ratkaisuun	146
Kiista naisveteraanien asemasta	151
Kansainvälisiä kontakteja	152
Lainsäädäntö muotoutuu ja etuudet kehittyvät	157
Katto pään päälle	157
Eläkekysymys ja sotilasvammalain tasokorotukset	160
Rintamasotilastunnus ja rintamapalvelustunnus	172
Kuntoutus ja terveydenhoito	178
Paikallistason toiminta hakee muotoaan	183
Vertaistukea ja harrastustoimintaa	183
Hengellistä työtä ja urheilua	185
Aineellinen tuki ja muu apu	188
Varainhankinta ja vaikuttamistyö	191

Kansa, järjestöt ja historiakuva	199
Suojasää	199
Veteraanijärjestöt ja sotien muistaminen	203
Vaikeat vuosikymmenet	205
Mitäs sinne menitte – veteraanit ja sukupolvikonflikti	207
Veteraanit ja nuoriso	210
Valtionjohdon muodollinen tuki	216

4 IKÄÄNTYVÄT VETERAANIT JA MUUTTUVA ILMAPIIRI (1981–2000)	220
Vanheneva veteraanipolvi yhteiskunnassa	220
Veteraanilainsäädäntö ja etuudet kehittyvät	225
Uusia veteraaneja etuuksien piiriin?	225
Eläkkeet askarruttavat	229
Kiinnostus kuntoutukseen kasvaa	232
Tukea kotona asumiseen	236
Paikallistason toiminta laajenee	240
Matkailua, liikuntaa ja harrastustoimintaa	240
Monipuolista varainhankintatoimintaa ja materiaalista veljesapua	243
Yhteistyö lisääntyy	245
Kylmän sodan päätös muuttaa sotien muistelua	249
Tammenlehvä veteraanipolven tunnuksiksi	249
Kansallinen veteraanipäivä	250
Uusia toimijoita järjestökentälle ja perinnetyön pariin	254
Lottajuhla lottien kunnianpalautuksena	255
Patsashankkeiden vuosikymmenet	258
Kylmän sodan päättyminen ja uuspatriotismin nousu	263
Veteraanit Linnaan	267
Sodat kansakunnan kiinnostuksen kohteena	269
5 KOHTI PERINNEAIKAA (2000–2024)	276
Veteraanit ikääntyvät, rivit harvenevat	276
Muuttuvat lähtökohdat uudella vuosituohannella	278
Kannattajajäsenet mukaan toimintaan	278

Tiivistävä yhteistyö	280
Nuoremmat tulevat mukaan paikallistason toimintaan	283
Veteraanien tukityö ja etuudet uudella vuosituhanalla	287
Sosiaalineuvontaa ja vaikuttamistyötä	287
Kotiin vietävät palvelut ja avustajatoiminta	290
Veteraanilisä, rintamalisän korotus sekä huolenpitoa puolisoista ja leskistä	291
Sotainvalidien etuudet	293
Omista hoitolaitoksista hyvinvointialueiden huomaan	294
Veteraanien tuen kokonaiskuva	298
Yhteiskunta ja järjestökenttä perinneajan kynnyksellä	300
Veteraanit ja kansakunta 2000-luvun Suomessa	300
Organisaatiot ja yhteiskunta valmistautuvat perinneaikaan	306
Käytännön perinnettyö	311

JÄLKIKIRJOITUS – VETERAANIENTEN VÄRSTÄRÅR OCH EN FÖRÄNDRAD HISTORIA

VIITTEET	329
LIITTEET	378
Hakulauseet valtiopäiväasiakirjoihin kohdistetuissa hauissa	378
Veteraaniaihteiset puheenvuorot eduskuntakeskusteluissa	379
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	380
TIIVISTELMÄT RUOTSIKSI JA ENGLANNIKSI	408
Veteranerna och det finländska samhället. Påverkan, uppskattning, lagstiftning och stöd 1940–2025	408
Veterans and Finnish Society – Advocacy, Appreciation, Legislation, and Support from 1940 to 2025	413
ASIAHAKEMISTO	419
KIRJOITTAJA	424